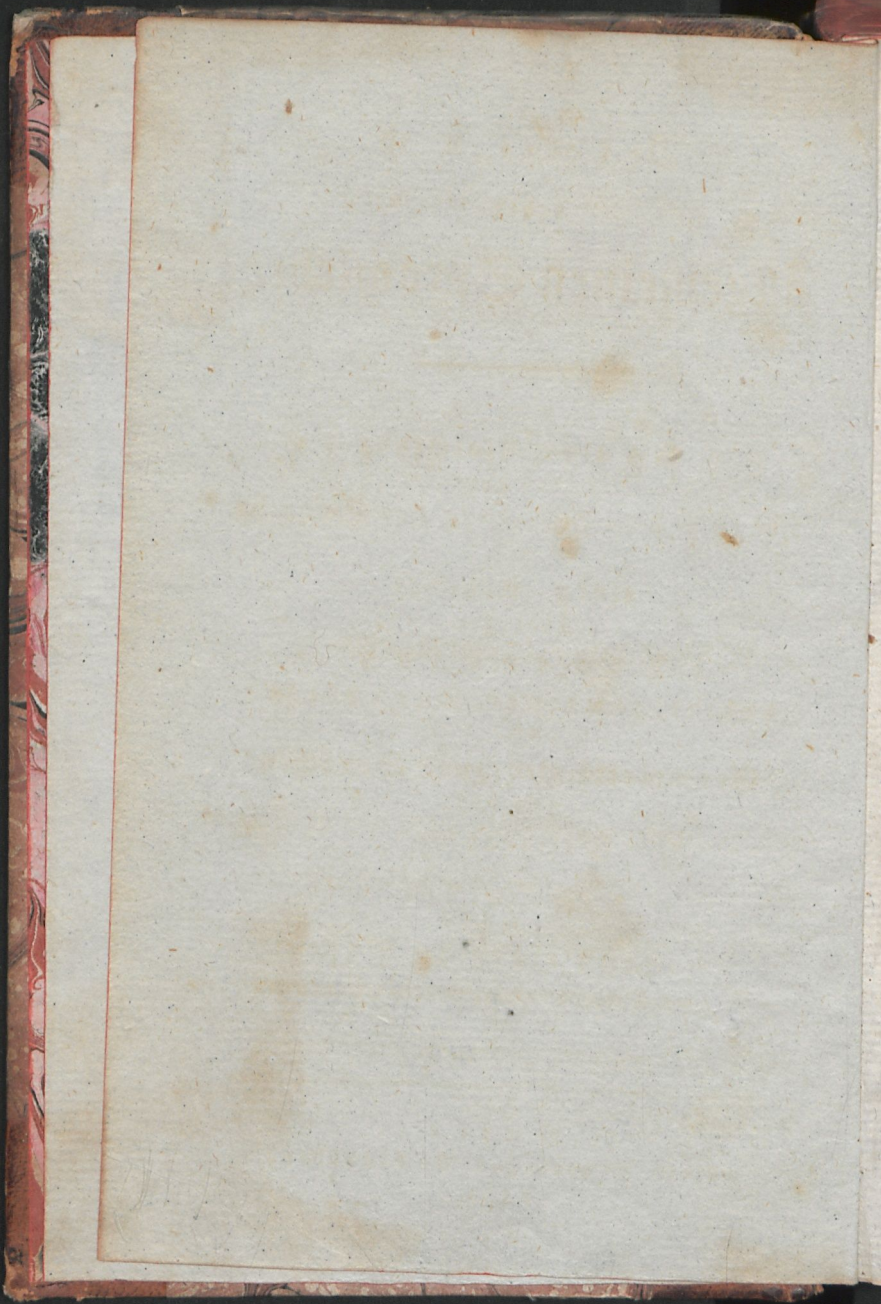

sup. No

M.-o. 278

438.

f. A. G. Maß
1809.

GRAMMATICAE
UNIVERSALIS
ELEMENTA

SCRIPTA
A
IOANNE HENRICO MEYER.

BRUNSVIGAE, 1796.
IN BIBLIOPOLIO SCHOLIS DICATO.

GRAMMATICAE

UNIVERSALIS

ELEMENTA

SCRIPTA

A

IOHANNIS BRUNSVIGAE MYER

BRUNSVIGAE, 1790.

IN REGIIS SCHOLIS PUBLIS

PROOEMIUM.

Quamquam plerique, qui de ratione loquendi scripserunt, esse aliquam Grammaticam universalem censuerunt, in quo tamen potissimum posita sit nonnulli ignorasse videntur. Plerique enim, ex communi usu loquendi regulas quasdam speciales et ex specialibus generales quodam-

modo colligentes, philosophicam loquendi institutionem se conscripsisse existarunt. Cum vero usus, quem illi non magistrum solum, sed etiam tyrannum loquendi, constituerunt, casu potius quam consilio natus sit, constans inde ratio minime repeti potest, ideoque praecepta ab iis tradita arbitraria tantummodo et generalia potius quam universalia reperiuntur. Longe autem difficilius graviusque negotium est, species summas notionum aequae ac conjunctionum, quibus cogitatio constat, investigare et inde formas universales notarum atque regulas iungendorum verborum eruere. Attamen ab eo solo principio constantem ac perfectam rationem loquendi et grammaticam vere philosophicam proficisci posse satis patet. Cuius grammaticae cum pauca tantum atque exigua-

gua reperiantur rudimenta, sperare licet lectores ea, quae imperfecta aut vitiosa in opusculo meo ipsis visa fuerint, non auctoris incuriae sed rei ipsius difficultati tributuros esse.

Antequam autem ad rem ipsam progredior, pauca de utilitate eiusmodi grammaticae admonenda censeo. Et primum quidem eandem, quam logica universalis, in philosophia non solum sed in omni doctrina vim habere videtur: sicut enim haec recte cogitandi, ita illa recte cogitata denotandi praecepta tradit. Quapropter fortasse ad evitandos, qui plurimi nunc in philosophia conspiciuntur, errores aliquid valeret. Deinde grammaticae cuiusvis singularis fundamenta exhibet, siquidem notiones communes omnis orationis expli-

cat, totius operis rationem describit et
 quae summa loquendi norma fit demon-
 strat. Hinc vero perspicuum est, quan-
 topere linguarum cognitionem nec in pue-
 ris solum verum etiam in magistris ad-
 iuvet.

SECTIO PRIMA.
DE PARTIBUS ORATIONIS
IN GENERE.

ORATIO sensu latiori est significatio eorum, quae cogitamus, sensu strictiori significatio eorum, quae cogitamus, ope vocis.

Sonus quilibet ore editus vox vocari potest. **VERBUM** vero is tantum sonus, quo ea, quae cogitamus, exprimuntur, i. e. quo aut notiones ipsae aut connexiones notionum designantur. Ob id ipsum brutis quoque voces quidem, nec tamen verba tribuimus.

Annotatio. Ubi nulla cogitatio, i. e. nulla connexio, ibi quoque neque oratio neque verba. Voces igitur eae, quae affectiones tantum animi atque appetitus declarant, nec notiones aut connexiones designant, quae plerumque **INTERIECTIONES** vocantur, cum ad orationem non pertineant, inter verba quoque referri non possunt.

A 4

PAR-

PARTES ORATIONIS vocantur variae notionum ac verborum formae, quibus omnis oratio continetur.

Oratione indicantur ea, quae animo connectuntur. Partes orationis itaque in grammatica universali ex natura connexionis logicae repetendae sunt. Iam connexionem istam in ipsis animi facultatibus positam esse constat, itaque divisionem illam dari oportet.

Notiones autem ac verba dividendo, de singulis tantum orationis elementis loquar. Constat enim fieri posse, ut plures formae uno eodemque verbo contineantur. Quod in omni quoque oratione factum esse intelligimus; sic verbum *amavit* omnes fere formas complectitur, quippe quod significat: *ille est amans (in) tempore praeterito*. Compositae autem illae formae ex simplicibus seu orationis elementis iam patebunt.

Verba itaque aut per se materiam quandam notionum indicant aut connexiones notionum designant. *Homo* e. g. materiam notionis cuiusdam significat; *est* e contrario nexum notionum inter se.

Verba prioris generis aut notionem in se perfectam, nulla aliarum notionum ratione habita, significant, aut notionem, quae

quae aliam quandam determinat, ideoque in se imperfecta esse censetur. *Vir v. c.* notionem in se perfectam designat; *bonus* autem notionem, quae aliam quodammodo determinat, declarat. Priora, vulgo substantiva nomina, SUBIECTIVA, posteriora, quae plerumque nomina quoque vocantur, ADIECTIVA appellabimus.

Eorum, quae connexionem notionum indicant, alia connexionem perfectam, i. e. formam, sine qua nullum omnino iudicium esse intelligitur, repraesentant, alia connexionem in se imperfectam, i. e. qua nonnisi alia connexione intercedente materia inter se nequitur, significant. Sic verbum *est* praedicatum ad subiectum referendum esse declarat; *propter* e contrario, etsi connexionem quandam designat, per se tamen formam iudicii absolutam non repraesentat. Priora, Grammaticorum verba strictiori sensu, nobis COPULATIVA, posteriora, quae plerumque particulae nominantur, CONIUNCTIVA vocabuntur.

Annotat. ARTICULUS, qui in quibusdam linguis reperitur, cum subiectivum, ratione scilicet generis universi, quo illud continetur, determinet, subiectivis annumerandus est.

PRONOMINA, quorum alia subiectivorum, alia adiectivorum vicem gerunt,

A 5

par-

partim inter subiectiva, partim inter adiectiva referentur.

ADVERBIA, quippe quae aliam notionem, adiectivum scilicet verbum, aut nexum notionum determinant, inter adiectiva sensu isto latiori, quem supra explicavimus, sunt collocanda.

PARTICIPIA, etsi originem a verbo trahant, tamen, si formam consideres, ab adiectivis neutiquam differunt.

VERBA omnium, quotquot novimus, linguarum copulativa quidem sunt, nec tamen pure copulativa, siquidem maximam partem materiam quandam, seu notionem quandam adiectivam, designant. Attamen verbum *esse* in omni fere oratione pure copulativum est, etsi interdum *adesse*, i. e. *existere in loco quodam*, significet.

Coniunctiva verba PRAEPOSITIONES aequae ac CONIUNCTIONES vocavimus, quippe quae utraeque nexum eorum, quae cogitamus, ostendunt. Unde quoque mutatis mutandis altera alterius vicem gerere potest; e. g. *divitias propter utilitatem expetendas censeo et divitias, cum utiles sint, expetendas esse existimo.*

De INTERIECTIONIBUS denique supra iam dictum est.

SE-

SECTIO ALTERA.
DE SINGULIS PARTIBUS ORATIONIS.

I.
DE SUBIECTIVIS.

Subiectivum itaque verbum vocatur quodcumque notionem in se perfectam denotat. Quapropter quaevis notio, cum ad aliam notionem non refertur, subiectivi materiam praebet.

Divisio igitur subiectivorum divisione notionum in genere nititur.

Subiectiva denotant aut ea, quae praedicari possunt, aut quae omnino praedicari non possunt, i. e. aut inhaerentia aut subsistentia. (E. g. *virtus, homo.*)

I. Ea, quae praedicari possunt, aut quae in animo solummodo existunt, aut quae extra animum subsistentibus inhaerere censentur, designant.

1. Pri-

1. Prioris generis sunt, quae cogitationes, affectiones, appetitus, volitiones et reliqua eiusmodi significant. (E. g. *veritas, beatitudo, ira, probitas.*)

2. Posterioris autem generis qualitates, vires, relationes et rel. eorum, quae subsistunt, denotant. (E. g. *pelluciditas, attractio, cohaesio* etc.) Ceterum notiones istas habita ratione subsistentium, ad quae referuntur, dividi posse constat.

II. Illa, quae praedicari non possunt, aut subsistentia universa, aut plura eiusdem generis aut singula tantum, seu individua exprimunt.

Quae genera et individua designant, aut ea, quae ratiocinatione solum intelliguntur, aut quorum existentia sensu percipitur, declarant.

Quae sensu percipiuntur aut partibus eiusdem generis composita sunt, quae vulgo *elementa* vocantur, aut partibus heterogenis mixta, quae *corpora* nominantur.

Corporum nonnulla, conglomerata solum, organis ad conservandas et producendas partes aptis carere videntur; nonnulla, mirifice constructa, organis ad conservandas et producendas partes gaudent.

Corpora organica, et ea quidem sola, SEXU differunt.

SE-

SEXUS saepius ratio non habetur; interdum habetur. Unde sequuntur regulæ universales, quæ ad sexum pertinent.

Ubi nullus sexus, ibi nulla designatio sexus. Sexus igitur grammaticus ad nomina tantum corporum organicorum pertinet. Reliqua nomina cuncta non NEUTRIUS, sed NULLIUS sunt sexus, i. e. in quibus nulla plane ratio sexus haberi possit.

Ubi nulla ratio sexus habetur, et si haberi possit, designatione opus non est. Cum igitur aut genus universum aut individuum quoddam indistinctum significatur, sexus grammaticus non requiritur.

Quandocumque contra sexum denotari interest, significari quoque oportet.

Designatio ista duplici modo fieri potest. Aut enim vocabulo communi genus universum, mares ac feminas, vel individuum quoddam, mas illud sive femina sit, altero vocabulo marem, tertio feminam denotare possumus, unde illa sexus UTRISQUE vel NEUTRIUS, prout Grammaticis placuerit, hæc sexus MASCULINI aut FEMININI esse dicentur. Aut vocabulo illi communi notam quandam peculiarem addendo sexus differentiam denotare licet. Nota autem illa aut subiectivo vocabulo iuncta
in

in unum verbum coibit, aut ab illo seiuncta per se verbi loco erit.

Annotat. Si posterius, nota illa inter adiectiva verba referenda est, quippe quae aliam notionem, subiectivum nempe verbum, determinat.

In omnibus fere, quantum equidem scio, linguis, usu cuique vocabulo sexum tribuente, factum est, ut regulae plurimae, eaeque ipsae non sine exceptionibus et subexceptionibus, ut ita dicam, mero loquentium arbitrio statuerentur. Quod autem ex una parte orationi additum, id ex altera detractum esse videtur; sicut enim saepe sexus, ubi nullus omnino intelligi potest, adiicitur, ita interdum, ubi illum notari interest, designari sine ambagibus nequit. Lingua patria e. g. vocabulo, quo universum genus feminarum (hominum) designari possit, caret; nam illa Weib, Frau, et reliqua omnia, notionem quandam, quam generi universo haud tribuendam censemus, involvunt. Angli omnium, quarum linguas novi, gentium soli, vocabulis eorum, quae sexu carent, nullum sexum tribuentes, regulas supra expositas sequuntur.

Annotat. Minime vero dico, sexum omnino temere vocabulis eorum, quae sexu carent, tributum esse. Fieri enim potuit, ut qui primum rebus novina imposuerunt similitudinem quandam eorum,

rum, quae sexu carent, cum rebus corporeis fe-
querentur, quod saltim in patrio sermone factum
esse satis apparet. Quantum vero abfit ut ista si-
militudinis regula ad omnia vocabula pertineat,
et quot praeterea in iis ipsis, ad quae pertinere
videtur, vocabulis exceptiones sint, si ipsius rei
naturam atque omnium fere linguarum rationem
consideraveris, patebit. Mallem igitur, loquentes,
analogia ista incerta omiffa, stabilem rationem fe-
cuti essent.

II.

DE ADIECTIVIS.

Adiectivum verbum vocatur, quodcum-
que, materiam quandam notionum signi-
ficans, aliam notionem determinat. Quae-
cumque igitur notio aliam notionem de-
terminare valet adiectivi, speciem assu-
mere potest.

Adiectivum aut subiectivo verbo de-
terminando infervit aut non subiectivo.
Priori PRIMARI, posteriori SECUNDA-
RII nomen imponemus.

Annotat. Adiectivorum secundariorum maxima pars
ADVERBIA plerumque vocantur.

ADIECTIVUM PRIMARIUM subiecti-
vum aut ratione generis universi, quo con-
tinetur, aut ratione eorum, quae ipsi no-
mini tribuuntur, habita, determinat.

Si

Si subiectivum ratione generis universi, quo continetur, spectamus, aut individuum singulum, aut plura, aut denique universa, quaecumque genus illud completitur, denotari posse patet. Adiectiva, quibus ista quantitas designatur, COMPLEXIVA vocari possunt.

Quantitatis tres sunt enunciationes, a Grammaticis NUMERORUM nomine insignitae, prima unitatis aut definitae aut indefinitae, altera multitudinis, quae itidem aut definita aut indefinita, tertia denique universitatis.

Iam vero patet, ubi numerum designari interfit, ibi quoque denotari oportere.

Vario autem modo numerus significari potest. Primo enim peculiari verbo, i. e. adiectivo addendo. Deinde ipso subiectivo flectendo aut novo plane vocabulo substituendo. Denique mixto modo et adiectivum addendo et subiectivum flectendo. Altera tamen ratio innumeras fere eiusdem subiectivi flexiones aut innumeras eiusdem notionis designationes requireret. Unde maxime ex re esse videtur, propria verba seu adiectiva addendo quantitatem significare.

Adiectiva unitatem aut definitam aut indefinitam notantia, ut Graeca ο et τις, nostra

nostra *der* et *ein*, ARTICULI, et prior quidem definitus, posterior indefinitus seu unitatis, vocantur.

Illa autem, quae multitudinem definitam denotant, NUMERALIA, et quidem cardinalia, vocata sunt. Quae multitudinem indefinitam significant, ut *multi*, *plures* et reliqua, nullo nomine insignita sunt.

Ea quoque, quae universitatem designant, ut *universi*, *cuncti*, *omnes*, peculiari nomine carent.

Numerum semel denotari sufficit. Quotiescumque igitur adiectivo quodam quantitas designatur, flexione subiectivi non opus est. Si contra ipsius subiectivi significatione numerus expressus est, adiectivum numerale non requiritur. Vocabula igitur, quae individuum quoddam significant, articulo non indigere facile intelligitur.

Omnes fere linguae complexivis utuntur, sed, subiectivum quoque flectendo, duplici modo numerum designant. Universitatis tamen enunciatione ommissa, duas solummodo quantitatis enunciationes, singularem et pluralem, esse voluerunt. Graecis praeterea dualem placuisse satis constat. Iam vero ex iis, quae supra diximus, patet, flexionibus illis opus non esse.

B

esse.

esse. Pleraque insuper varios flectendi modos, seu declinationes, statuentes, orationem multo difficiliorem reddiderunt. Ex hac quoque parte Anglorum sermo plerisque, quos equidem novi, praestare videtur, quippe qui una eademque ratione, literam s scilicet nomini addendo, pluralem numerum designat.

Adiectiva ea, quae ipsi subiectivo tribuentur, unde fortasse ATTRIBUTIVA vocari possint, aut ratione sensus, interni vel externi, cui inesse censetur, aut ratione eorum, quae ipsi subiectivo inesse existimantur, praedicari possunt.

Quae ratione sensus facta subiectivis tribuuntur, aut de subiectivis per se sumtis aut comparatione ceterorum, quae itidem ad sensum referuntur, facta praedicantur.

Priora, cum satis cognita sint, praetereo.

Posterioris generis sunt demonstrativa, *hic, ille*, (i. e. qui tempore prior aut posterior est), quae plerumque, nec tamen rectius quam cetera adiectiva, pronomina vocantur.

Ea, quae ipsis subiectivis inesse existimantur, itidem nomini aut per se aut comparatione ceterorum facta tribuuntur.

Adiectiva prioris generis categoriis continentur.

Quae

Quae posterioris generis sunt notionibus comparativis complexa sunt, ut *idem*, *alius*, *aequalis*, *inaequalis* et cetera.

Quae comparationem admittunt, augeri et diminui, ideoque ratione GRADUS determinari possunt.

Comparationis tres dantur enunciationes, absoluta, relativa, et relativo-absolute, quae ipsae enunciationes gradus comparationis, POSITIVUS, COMPARATIVUS et SUPERLATIVUS, appellantur.

Eorum, quae comparari nequeunt, nulli dantur gradus, e. g. verborum *ipse*, *unicus*, *universus*. Interdum tamen, vulgari saltem sermone, haec quoque, ut strictissimo sensu accipiantur, superlative adhibentur.

Gradus denotari possunt aut adiectivo plane diverso, aut peculiari quadam nota adiecta, aut denique positivo verbo quodammodo immutato. Quarum altera ratio aptissima esse videtur.

Annotat. Nota illa, qua gradus comparationis significentur, cum ipsa alii verbo determinando inserviat, inter adiectiva, et ea quidem, quae postea explicabimus, secundaria, referenda est.

Omnes illae tres graduum significationes in plerisque sermonibus occurrunt.

Graeci tamen, Latini, Germani atque Dani plerumque adiectiva immutant. Inter Francogallos, Italos, Hispanos, Anglosque altera ratio praevalet.

Adiectivum porro, si determinandi modum respicimus, aut per se subiectivo tributum esse existimatur, aut ope verbi copulativi demum tribuitur. Hoc ABSTRACTO, illud CONCRETO sensu sumi Grammaticis placuit.

Veteres tamen linguae, quantum equidem scio, nullum concreti et abstracti discrimen fecerunt. Recentiorum quae quodammodo a latino sermone originem trahunt, ut Francogallica, Italica, Hispanica, nec non Anglica, eodem modo. In iis solum, quae Teutonicae originis sunt, nota quadam enclitica concretum ab abstracto distinguitur. Distinctione tamen hac opus non esse tot linguarum exempla monerent, nisi ipsius rei natura doceret.

Subiectiva, quibus adiectiva tribuntur, multifarie differunt, cuius rei casus atque numeri exempla sunt. Nec tamen opus esse videtur, subiectivorum differentias adiectivis quoque tribuere.

Attamen ratione numeri et sexus subiectivorum distinctionem esse veteres aequae ac recentiores, quae ex veteribus ori-
gi-

ginem ducunt, linguae statuerunt. Quae contra Teutonicae originis sunt, abstractis quidem indistincte utuntur, concretorum autem nonnullae numeros quidem, nec tamen sexum, discernunt, ut Danica et Batava, patria solum lingua et numerum et sexum, singulari saltim numero, distinguit. Angli, ni fallor, soli concretis aequae ac abstractis sine ullo numeri aut sexus discrimine utuntur, nec tamen sermo illorum ceterarum gentium oratione obscurior esse videtur.

Adiectiva aut subiectivo verbo aut non subiectivo determinando inservire supra diximus. De illis hucusque locuti sumus; iam ad SECUNDARIA, quae a Grammaticis adverbiorum nomine insignita sunt, progredimur.

Annotat. Quae non verbum determinant, sed nexum dictorum indicant, ut *ceterum*, *inde* cetera, non adiectivis sed copulativis annumeranda sunt, etsi speciem habeant adverbiorum.

Verba non subiectiva aut adiectiva primaria, aut copulativa, aut denique coniunctiva esse supra demonstratum est. Adiectiva secundaria itaque aut adiectivo aut copulativo aut coniunctivo verbo determinando inservire satis patet.

Annotat. Quae verbis copulativis subiunguntur, non eiusdem generis sunt. Verbum enim ipsum plerum-

rumque non copulativum solum, sed etiam adiectivum est, i. e. verbo plerumque non copula solum, sed etiam praedicabile quoddam denotatur. Adverbia itaque ipsa, verbis subiuncta, alia ad copulam, alia ad praedicatum pertinere sequitur. *Necessario* e. g. ad copulam, *valde* contra ad praedicatum referendum esse existimo.

Divisio denique adiectivorum secundariorum uniuscuiusque generis divisione adiectivorum, copulativorum et conjunctionum nititur.

III.

DE COPULATIVIS.

Copulativa connexionem notionum in se perfectam denotare supra diximus.

Sunt ea autem aut pura aut mixta; PURA, quae solummodo formam iudicii denotant, ut verbum *sum*, MIXTA, quae praeterea materiam quandam continent, exempli causa *amo*, quo simul praedicatum, vel adiectiva quaedam notio, subiectivo tribuitur. Primo de copulativis puris loquemur.

Iudicio alia sensus interni ratione habita, nonnulla facultatis iudicandi respectu tribuuntur. Inde variae sequuntur copulativorum species,

Cum

Cum sensum internum respicimus, quodvis iudicium in TEMPORE quodam esse intelligimus, quod aut INDEFINITUM est (aoristum) aut DEFINITUM.

Definita tempora aut simplicia sunt aut composita.

Simplicia, quae satis nota sunt, PRAESENS, PRAETERITUM et FUTURUM.

Composita, quae respectu praeteriti aut futuri temporis definita sunt.

Ratione praeteriti PRAETERITO-PRAESENS, quod in praeterito quodam tempore praesens est, vulgo imperfectum, PRAETERITO-PRAETERITUM, quod in tempore praeterito pro praeterito habetur, vulgo plusquamperfectum, et PRAETERITO-FUTURUM, quod in praeterito tempore futurum esse censetur. (Ut Latinorum *amaturus erat.*)

Ratione futuri FUTURO-PRAESENS, quod in futuro tempore pro praesenti habetur. Cum e. g. dicimus *Cum sol orietur, illucescet*, posterius *illucescet* futurum quidem ratione temporis praesentis, ad futurum vero tempus, illud, quo sol orietur, relatum, praesens est. FUTURO-PRAETERITUM, quod in futuro tempore praeteritum est, Latinorum futurum exactum, ut

amatus fuero. Denique FUTURO - FUTURUM, quod in futuro tempore futurum esse censetur, nonnumquam paulo - post - futurum. Cum v. c. dicimus *agricola segetem in herbis visurus laetabitur*; *fruges enim aliquando percipiet*, verbum *percipiet* futurum non solum ratione praesentis, sed futuri quoque illius, quod illo *laetabitur* denotatum est, temporis, esse existimatur.

Designari tempora possunt aut peculiaribus verbis, ut *sum*, *sui*, *ero*, quae tamen ratio, cum magnam verborum copiam requirat, parum commoda esse videtur, aut notis quibusdam communibus copulativo cuilibet adiectis, aut denique variis verbi formationibus regulae cuidam generali accommodatis.

In omnibus fere linguis variis modis tempora designantur. Plerumque vero praeterita quidem tempora satis distincta sunt, nec tamen futura, quod necessitate loquentium factum esse intelligere licet.

Iam functionum mentis ratione habitae copulativa dividenda sunt.

Primum si qualitatem respicimus, iudicia aut affirmativa aut negativa aut denique infinita esse constat. Oratione igitur

tur significari oportet, utrum praedicatum subiecto tribui velimus an non.

Qualitatis species plerumque peculiari-
bus verbis exprimentur.

Si quantitatem consideramus, iudicia aut singularia, aut particularia, aut universalia sunt. Iam copulativo verbo praedicatum ad subiectum referimus. Quodsi vero subiecti quantitas determinata est, iudicii quoque quae sit quantitas apparet. Unde efficitur, ut praeter illas quantitates enunciationes, de quibus supra locuti sumus, novis verbis non indigeamus.

Plerisque gentibus quantitatem iudicii copulativis quoque flectendis designare placuit. Universalitatis tamen nulla ratione habita, singularem tantum atque pluralem numerum verbis tribuerunt. Graeci insuper peculiarem dualis numeri significationem esse voluerunt.

Nec iis quidem difficultatibus contentae, personis quoque verba accommodanda esse omnes fere gentes statuerunt. Hebraei, quod magis mirum esse videtur, sexum etiam subiectivorum verbo exprimendum censuerunt. Dani omnium, quantum equidem scio, soli, inutilibus istis formis relictis, rationem, quam exposuimus, secuti sunt; recentioribus tamen

temporibus eruditi, pluralem numerum a singulari distinguendo, egregie de re grammatica mereri sibi visi sunt.

Modalitas porro, cuius species **MODI** plerumque vocantur, aut logica est aut thelematologica.

Quod ad modalitatem logicam, iudicia aut problematica sunt, aut assertoria, aut denique apodictica. Modi igitur ipsi aut **PROBLEMATICA**, aut **ASSERTORIAE** aut **APODICTICAE** enunciationis erunt.

Quod problematicum esse dicimus, aut absolute aut hypotheticè incertum esse ponitur. Modus itaque problematicus locum habet ubicumque propositionem aliquam aut absolute aut hypotheticè pro incerta haberi volumus. (E. g. *Nescio, an verum sit; Quodsi ita esset, fieri posse concederem.*)

Modi aut variis copulativi formis aut peculiaribus verbis exprimi possunt.

Plerumque modalitatis ratio verbi flexionibus exprimitur. Apodictica tamen enuntiatio ubique fere propria forma caret; assertoria et problematica indicativo et coniunctivo, ut vulgo nominantur, modis designantur.

An-

Annotat. Vix opus esse videtur admonere, infinitivum non ad modalitatem, sed ad rationem personarum pertinere, ideoque infinitivae personae potius quam modi infinitivi nomine designandum esse.

Thelematologie obiecta aut ad appetitum aut ad voluntatem aut denique ad legem referuntur. Unde tres modi thelematologici, OPTATIVUS, IMPERATIVUS, rectius fortasse iussivus, et PRAECEPTIVUS, quem imperativum nominarem nisi Grammatici aliter statuissent.

Plerumque optativo tantum et imperativo suae formae tributae sunt; praeeptivus indirecto modo exprimitur, nisi forsan Latinorum *facito*, *facitote* huc referre volumus, quae tamen iussum quoque in mero arbitrio positum designant.

Quod ad relationem denique iudicia aut categorica aut disiunctiva aut hypothetica esse censentur. Itaque copulativorum quoque forma aut categorica, aut disiunctiva aut conditionalis erit.

Cum fere ubique relatio iudiciorum peculiaribus verbis, coniunctionibus, ut vulgo vocantur, designetur, formae copulativorum relationem denotantes desunt. Recentiorum tamen nonnulli, ut Francogalli, Itali, Hispani, propositioni hypothetice

theticae propriam formam, quae conditionalis vocata est, assignarunt.

Annotat. In iudicio hypothetico propositio consequens, quae conditionali forma continetur, etsi hypothetice necessaria sit, per se tamen problematica esse existimatur. Quapropter, si relatio alio quodam modo ostenditur, illam coniunctivo modo, recte denotari patet.

Hactenus de copulativis puris dictum est. Iam de MIXTIS, seu de iis, quae praeter formam materiam quandam indicant, agendum erit.

Copulativa mixta praeter formam aut adiectivam quandam notionem exprimunt, aut subiectivum verbum involvunt. Haec, cum subiecto tribui non possint, IMPERSONALIA, illa contra PERSONALIA vocantur.

Personalia, prout coniunctionem subiectivi cum subiectivo denotant aut non, aut transitiva aut intransitiva sunt.

INTRANSITIVA, quae neutra plerumque nominantur, ea, quae sine ulla ratione correlati subiectivo tribuuntur, significant. Ut *albeo, frigeo*, cetera.

TRANSITIVA quae ratione correlati facta subiectivo tribuuntur indicant. Iam vero subiectivum aut principium quoddam coniun-

junctionis, i. e. vim quandam, sine qua coniunctio illa subiectivorum fieri non possit, habere existimatur, aut sine ullo coniunctionis principio coniunctum solummodo esse videtur, aut denique ex una parte principio, in quo coniunctio posita est, gaudere, ex altera vero carere censetur. Transfiva igitur dividitur in DIRECTA, quae vulgo verbo minus commodo activa vocantur, CONTRARIA, quae passiva appellantur, et RECIPROCA, quibus Graecorum media quodammodo annumeranda sunt.

Annotat. In directis subiectivum principio quodam coniunctionis uti diximus. Sic ille quoque, qui aliquid patitur, facultatem quandam recipiendi, sine qua nulla passio intelligi possit, habere existimatur. Reciproco autem ostendimus, subiectivum coniunctionem illam quidem producere, per eandem vero sibi ipsi coniunctum esse.

Ceterum copulativorum divisio ex divisione adiectivorum satis patet.

IV.

DE CONIUNCTIVIS.

Coniunctiva nonnisi intercedente copulativo connexionem notionum designare supra dictum est.

Con-

Coniunctiva aut DIRECTA sunt; quae notiones et propositiones in una propositione aut periodo complectuntur, aut INDIRECTA, quae singulas (i. e. haud coniunctas) propositiones et periodos coniungendas esse indicant.

Directa aut coniunctiones verborum in una propositione denotant aut coniunctiones plurium propositionum. Priora, quae a Grammaticis vocabulo parum commodo praepositiones appellantur, nobis CONIUNCTIVA VERBORUM, posteriora, Grammaticorum coniunctiones, CONIUNCTIVA PROPOSITIONUM vocabuntur. Si quae forte reperiantur, quae verborum aequae ac propositionum coniunctionem designent, coniunctiva communia vocari poterunt.

Indirecta, ut *insuper, etiam, itaque, nam*, et si adiectivorum eorum, quae vulgo adverbia vocantur, similitudinem quandam habeant, rectius tamen coniunctivis annumerabuntur.

Coniunctiva coniunctiones denotant. Divisio igitur illorum coniunctionum divisioni accommodanda est. Quo facilius autem divisio, quae sequitur, intelligi possit, praepositiones, coniunctiones et cetera verba, quibus coniunctiones exprimuntur,
et

et si forte opus fuerit, exempla ad illustrandam sententiam dictorum subiungam.

Coniunctionem in genere denotat Latinorum *Cum*, seiunctionem, nullo interveniente copulativo, *Sine*, copulativo autem adiecto, *A*.

In specie A et B coniuncta esse dicimus, primo quodcumque per A in B aliquid positum esse existimatur, deinde cum A et B eodem modo posita esse censentur. Coniunctio igitur aut relatio est aut comparatio.

RELATIO est coniunctio eorum, quorum alterum alterum quodammodo determinat. Quae sensu latiori exprimitur verbo *Ad*. (E. g. *relatio ad obiectum*.)

1) Eorum, quae sensu percipiuntur, ratione temporis et spatii.

a) Ratione temporis.

Tempus esse in tempore quodam. Ablativo casu, verbis *In*, *Dum*, *Simul*. Denotantur porro

Termini temporis. *Intra*, *Interea*.

Initium. *Ex*, *Simulac*, *Exinde*.

Finis. *Usque ad*, *Usque dum*,
Usque usque.

Spatium temporis. *Per*. (*Per septem dies*.)

b) Ra-

b) Ratione spatii.

Terminus esse in spatio. Ablativo et genitivo casibus, verbo *in*. (*Athenis, Romae, in Graecia.*)

Termini spatii. *Inter, intra.*

Initium. *A, Inde.*

Finis. *Usque ad, Hucusque.*

Motus. *Per.*

2) Eorum, quae cogitatione percipiuntur.

A. Relatio subiecti aut praedicati logici. NOMINATIVO CASU.

Annotat. Notionem principalem praedicati cuiusvis nominativo casu esse dico. Notionem tamen illam copulativo saepe contineri supra expositum est. Hinc resolutione copulativi opus esse intelligitur, si forte nominativus non statim appareat. sic verbum *agit*, si ad elementa reducatur, significat: *ille est agens*, in qua propositione nominativum deprehendes.

B. Relationes eorum, quae subiecto aut praedicato continentur.

1) Relationes eorum, quae percipiuntur, in genere.

a) Correlatorum, quae opere copulativi coniuncta esse censentur.

a) Id, quod ad aliquid refertur, quod in correlato positum esse existit.

existimatur, seu obiectum, quod vi quadam correlati cum ipso coniunctum esse censetur. Cum e. g. dicimus: *Titus habet librum*, librum loco obiecti rē habere ponimus, quod (habere) vi quadam Titi existere intelligimus. Denotatur ea relatio ACCUSATIVO casu, ACCUSATIVO CUM INFINITIVO. (*Vidi illum venire.*)

Annotat. In relationibus inter substratum et attributa, inter totum et partes etc. non posterius solum in priori, sed prius quoque in posteriori positum esse censetur, ut substratum in proprietatibus, totum in partibus, cum dicimus: *partes conficiunt totum* et reliqua eiusmodi. Accusativus igitur utrumque correlatum denotare potest. Quodsi contra coniunctio correlati illius, quod subiecti locum occupat, cum altero, in hoc posita esse censetur, ut in illis: *liber legitur a Titio*, posterius, hoc loco *Titius*, non pro obiecto, quod refertur, sed pro eo, ad quod aliud refertur, habendum est.

6) Id, ad quod aliquid refertur, in quo aliquid positum esse dicitur, seu cuius vi quadam alterum coniunctum aut coniungendum esse censetur. Sic cum dico: *librum Titio dedi*, librum cum Titio quodammodo coniungendum esse declaro, ita ut illum sibi coniunctum habeat.

a) Cui aliquid tribuitur, ut notae notioni, proprietates substrato. DATIVO casu, verbo *in* cum accusativo.

C

No-

Notio, cui notae quaedam propriae esse dicuntur.

Ens subsistens, cui proprietates inhaerere censentur.

Illud, cui ius quoddam in aliquid competere existimatur.

β) Quo aliquid continetur, ut species genere, partes toto. Ablativo casu.

Genus, quo continentur species. — Verbis *Generatim*, *atqui*.

Annotat. Verbo *generatim* propositionem quandam generalem esse, qua alia quaedam continetur, denotamus. *Atqui* contra significat, propositionem quandam singularem alia generali contineri.

Totum, quo partes continentur.

Materia, unde aliquid factum est. Verbo *Ex*. (E. g. *Non ex quovis ligno fit Mercurius*.)

γ) Per quod aliquid esse censetur, ut consequentia per rationem, effectus per causam.

Causa logica, ex qua aliquid intelligitur. *Ex*, *Ex eo quod*, *Unde*, *igitur*, *nam*. (E. g. *Ex quo intelligitur, unde colligitur*.)

Causa efficiens. Verbo *Ab*.

Causa

Causa impellens. Verbis *Propter*, nostro ungeachtet, *Propterea* quod, quia, *Propterea*, nihilominus.

Regula. *Ex*, secundum, contra.

c) Tertium, per quod aliquid ad aliud refertur, i. e. medium. Casu instrumentali Russorum, ablativo Latinorum. (E. g. *calamo scribo*.)

b) Correlatorum, quatenus per se, id est nullo copulativo intercedente, coniuncta esse censentur. At facile intelligitur, relationes hasce, cum expositis aequales sint, eodem modo inter se differre. Pleraque tamen, Latino saltem sermone, GENITIVO casu exprimi possunt, etsi alia ratio nonnumquam usu veniat.

B) Relationes peculiare eorum, quae sensu interno percipiuntur, perceptionum, affectionum, appetituum et volitionum ad obiecta.

a) Relatio perceptionum et reliquorum in genere. Verbo *De*, ablativo casu. (*Meditor de animi immortalitate, Gaudeo amicorum gratiâ*)

b) Relatio ad ea, quae appetimus, aut a quibus abhorremus. *Erga*, *in*. (*Amor erga aliquem, Odium in aliquem*.)

Annotat. Latini tamen saepius genitivo utuntur. Nos rectius relationes istas verbis *zu* et *gegen* denotamus.

c) Relatio ad illa, quae voluntatem commovent. Verbis *Causâ, Ut.* (*Multa famae causa suscipiuntur; Id potissimum agamus, ut boni viri nobismet ipsi videamur.*)

C) Relationes copulae, seu relationes eae, quae ostendunt utrum praedicatum subiecto tribuendum sit nec ne.

a) Primo iudicium determinatur qualitatis quadam subiecti, i. e. eorum, quibus notae ipsius continentur, ratione habita. Ablativo casu Latinorum, verbis *Quoad, Quatenus, Eatenus.* (E. g. *Homo corpore, seu quoad corpus, difformis; Difformis quatenus corpus respicimus.*)

b) Deinde quantitate subiecti, i. e. iis, quae notione subiectivi, ut species genere, continentur, consideratis. Verbis *Praeter, excepto, Praeterea quod, Praeterea.* (V. c. *Bruta praeter simium, seu excepto simio, quatuor pedibus incedunt cetera.*)

c) Denique modalitatem quoque respicientes, unde veritas iudicii pendeat designamus. ABLATIVO CONSEQUENTIAE, verbis *si, nisi, Nam, alias.* (Ut *societate hominum sublata, quid nobis superesset humanitatis?*)

COMPARATIO est coniunctio eorum, quae eodem modo determinata sunt aut non.

1) Eo-

1) Eorum, quae sensu percipiuntur, ratione temporis et spatii.

a) Ratione temporis habita. *Ante, post* (Francogallorum *avant et après*), *Anteaquam, posteaquam, Antea, postea, Primum, iterum, deinde.*

b) Ratione loci. *Ultra, citra, ante, post* (Francogallorum *devant et derrière*), *iuxta, super, sub.*

2) Eorum, quae cogitatione percipiuntur.

A) Comparatio eorum, quibus idem inesse censetur aut non.

a) Ea, quibus eadem qualitas tribuitur, similia esse dicuntur, quae contra dissimilia. Exprimitur plerumque similitudo et dissimilitudo dativo casu.

b) Quibus eadem quantitas tribuitur aut non, aequalia aut inaequalia vocantur.

Aequalia dativo casu, verbo *ac.*

Inaequalia, $\tau\delta$ plus aut minus, ablativo casu, verbo *quam.* (*Caius maior est Titia.*)

Huc referendae sunt notiones arithmeticae, ut differentiae, Ablativo casu (e.g. *Saulus capite maior erat ceteris Israelitis*); modi, verbis *Infra, supra* (*Infra aut supra modum*); proportionis, verbis *Ad* (*A est ad B sicut C ad D*), *Quo... eo* (*Quo quis-*
C 3 que

que praestantior, eo magis invidiae obnoxius est.) ceterae.

c) Quorum eadem modalitas esse intelligitur, i. e. quae eodem modo animum afficiunt aut non.

Annotat. Vocabula pecularia, quae notiones illas significant, non novi.

B) Comparatio eorum, quae eidem inesse existimantur aut non.

a) Ea, quae uni eidemque notioni tribui possunt aut non, seu quorum utrumque affirmatur vel negatur aut secus, consentanea aut contradictoria.

Consentanea affirmativo modo designantur verbis *Et...et*, modo negativo *nec...nec*.

Contradictoria, quorum alterum affirmatur alterum negatur, verbis *Non...sed*, *aut...aut*, *Autem*.

b) Quae uno eodem genere continentur aut non, quae eadem cogitatione comprehendi possunt aut secus, homogena et heterogena.

Homogena denotantur verbis *Et, non solum...sed etiam, Etiam, insuper*.

Heterogena verbis *Partim..partim* (*Hostes partim occisi, partim aquis submersi sunt.*)

c) Ea,

c) Ea, quae ad unam eandemque rationem referuntur aut non, quae systemate contineri dicuntur aut fecus.

Annotat. Verba simplicia, quae coniunctionem illam exprimant, vix videntur occurrere.

Coniunctiones eorum, quae una eademque propositione continentur, aut peculiare verbum addendo aut subiectivum immutando, i. e. aut praepositionibus aut flexionibus istis, quae plerumque casus vocantur, designari possunt. Alterutram tamen significationem sufficere facile intelligitur. Cum vere coniunctiones expositas, quippe quarum magnus est numerus, totidem subiectivorum formis denotare difficilimum esse videatur, praestat singulam peculiari verbo exprimere.

Linguarum nonnullae casibus utuntur, paucis tamen, qui cunctis coniunctionibus denotandis neququam sufficiunt. Unde factum est, ut magnam praepositionum quoque copiam esse statuerent. Itaque cum coniunctiones alias casibus solummodo exprimant, alias vero praepositionibus, constantem rationem haud sequuntur. Imo praepositionibus casus, i. e. formas, quae per se coniunctionem denotant, tribuendo, inutilem difficultatem attulerunt. Aliae linguarum, ut Italica, Francogallica, Hispanica, et quodammodo
An-

Anglica, Danica atque Belgica, praepositionibus tantum utuntur.

Coniunctiones posterioris generis, quae scilicet ad propositiones, quae una eademque periodo continentur, pertinent, aut peculiaribus verbis aut flexionibus copulativorum denotare licet. Ex iis tamen, quae modo de verborum coniunctionibus dicta sunt, verba peculiaria flexionibus illis praestare fatis patet.

Plerumque coniunctiones illae, de quibus loquimur, propriis verbis exprimentur, quae a Grammaticis coniunctionum nomine insignita esse supra diximus. Omnes tamen fere linguae, nec tamen omnes iisdem, flexionibus quibusdam copulativorum utuntur, inter quas referentur casus personae infinitae (vulgo infinitivi modi) quos Latini gerundia et supina vocarunt, nec non participia, ubicumque propositionem peculiarem involvunt.

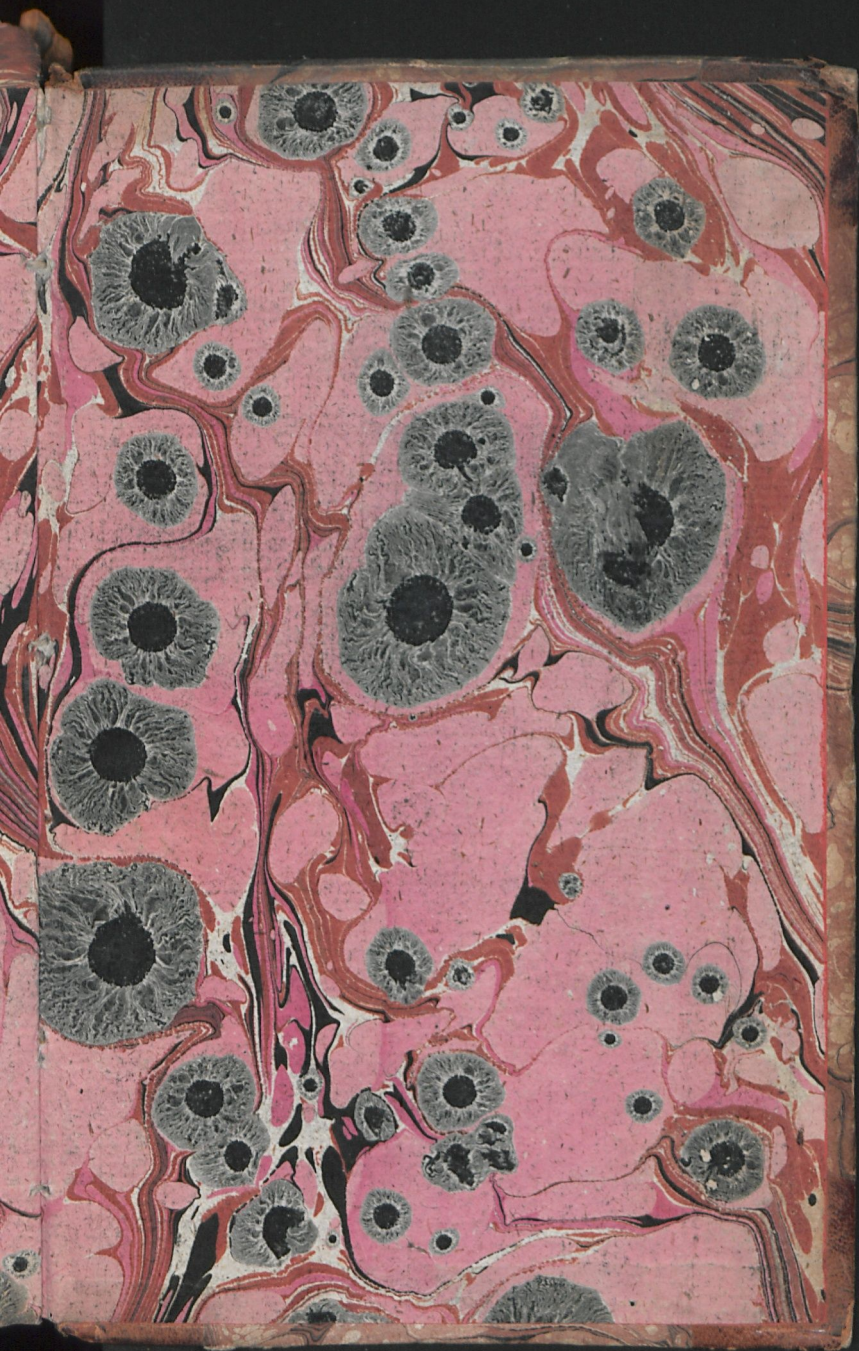
F I N I S.

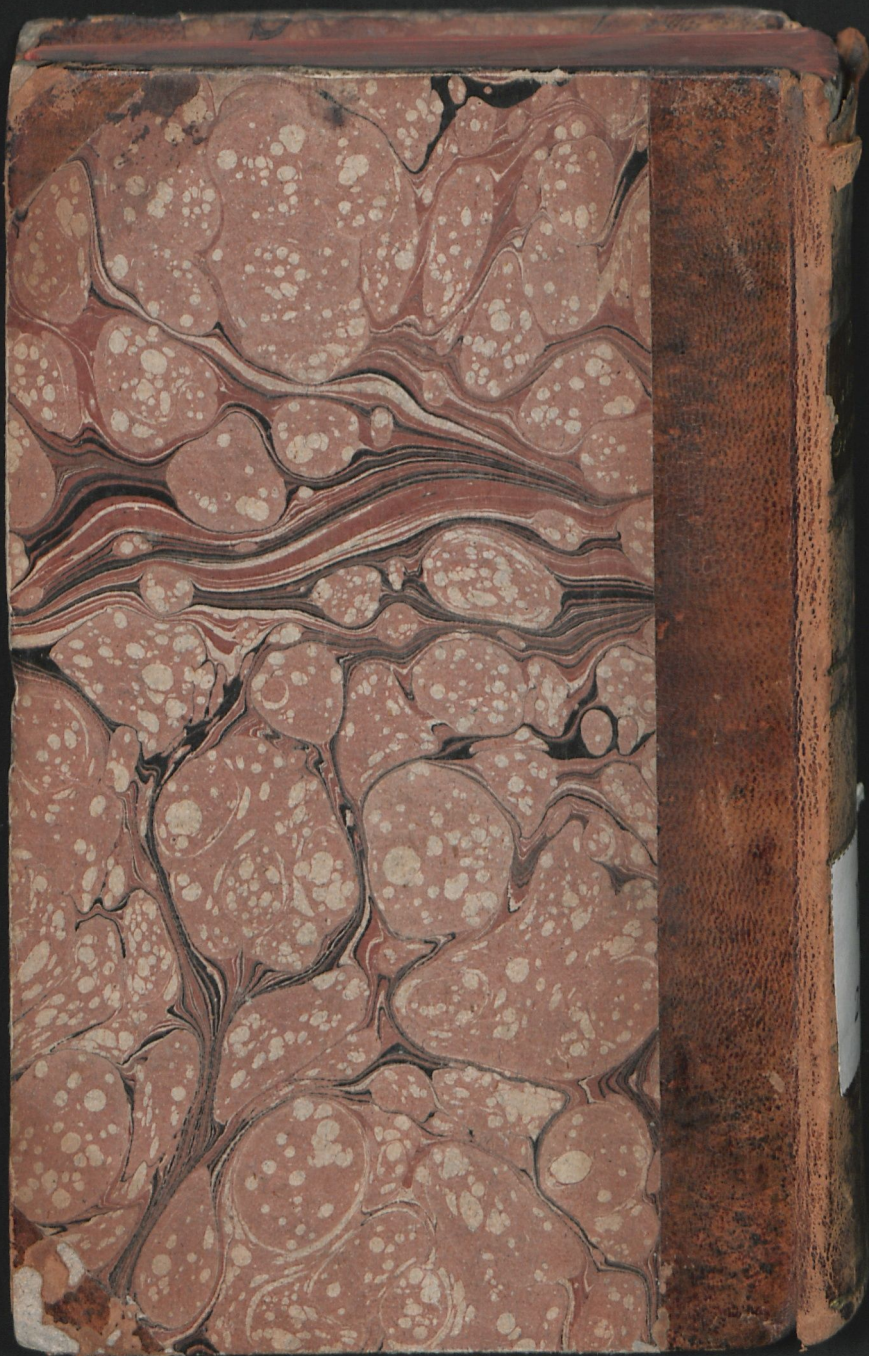
5

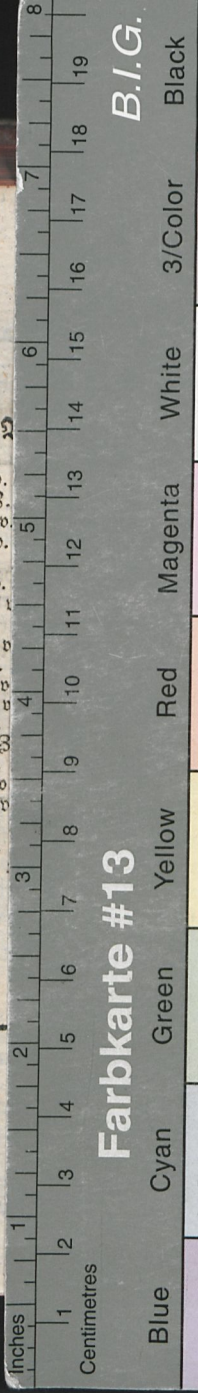
Ab 39²⁴
14

Ba 216^a 1018

Farbkarte #13

B.I.G.

GRAMMATICAE

UNIVERSALIS

E L E M E N T A

SCRIPTA

A

IOANNE HENRICO MEYER.

BRUNSVIGAE, 1796.

IN BIBLIOPOLIO SCHOLIS DICATO.